

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו תלמוד לומר לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני.....1
- ב. וכן אתה אומר בניטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני.....2
- ג. גט המעושה בישראל כשר.....3
- ד. ובעכו"ם פסול.....5
- ה. ובעכו"ם חובטין אותו ואומרין לו עשה מה שישראל אומר לך.....6
- ו. לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל ... אף בשטר נמי לא קנה ... מודה שמואל היבא דיהב זווי.....6
- ז. והלכתא בכולהו דהו זביניה זביני ואפי' בשדה זו.....9
- ח. תליוה וקדיש קדושיו קדושין ... באשה ודאי קדושין לא הוה הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו עמו שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה.....12
- ט. מאן דחתים אמודעא שפיר חתים ומאן דחתים אאשקלתא שפיר חתים ... אי לאו מודעא מאן דחתים אאשקלתא שפיר חתים.....14

דף מח.

א. יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו תלמוד לומר לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני

כבר התבאר במסכת קידושין דף נ. שכל הקרבנות¹ שעברו עליהן שלשה רגלים לא נפסלו, אלא מקריבין וכשרים, ובכל יום ויום אחר השלשה רגלים הוא עובר בלא תאחר, ובית דין מצווין לעשותו מיד עד שיקריב קרבנותיו ברגל שפגע בו תחלה.

¹ רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק יד הלכה טו מז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אף על פי שנאמר (ויקרא א פסוק ג) יִקְרִיב אֶתְּךָ לְרֵעֲךָ כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שִׂיאֵמֶר רּוּעָה אֲנִי², בין שנדר ולא הפריש בין שהפריש ולא הקריב כופין אותו עד שיקריב.

ב. וכן אתה אומר בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה

אני

כבר התבאר במסכת יבמות דף קו. וקידושין דף נ. שהמגרש את אשתו צריך³ שיהא הגט מדעתו ומרצונו של הבעל, וגט שניתן מאונס אינו גט, לפיכך אם מסר הבעל מודעה בפני שנים ואמר גט שאני רוצה ליתן לאשתי דעו שאני אנוס ליתנו ולכן אני אומר בפניכם שיהא בטל, הרי הוא בטל שהרי אינו נותנו מדעתו.

מה שנתבאר⁴ שאינו גט כשהוא אנוס, זהו כשמסר מודעא ואף על פי שאנסוהו כדין, כגון שהוא מאותן שהייבין להוציא ולא רצה, ואנסוהו ב"ד, והוא מסר מודעא ונתן הגט בלא בטול מודעות אז אינו גט, וכן אם אנסוהו שלא כדין ומסר מודעא ואחר כך אנסוהו לבטל את המודעות עד שאמר רוצה אני ובטלה, אז ג"כ אינו גט אף על פי שאמר רוצה אני, כיון שמתחלה שלא כדין אנסוהו ודאי גם הבטול לא גמר בדעתיה, לכן אם אנסוהו שלא כדין ולא מסר מודעא אלא נתנו מתוך האונס ואפילו אמר רוצה אני הרי זה גט פסול.

אבל אם אנסוהו כדין שהיה מן המחוייבים להוציא, ולא רצה ואנסוהו ב"ד עד שהוציא מתוך האונס ואומר רוצה אני ולא מסר מודעא, או אפילו מסר מודעא וכפאוהו ב"ד לבטל המודעות ובטל המודעות ואמר רוצה אני, הרי זה גט, שכיון דבדין כופין אותו, מסתמא גמר הביטול בדעתו. ומצוה על כל ב"ד שבכל מקום ובכל זמן ואפילו בזמן הזה, אם הוא מאותן שהייבין להוציא, לכופו לגרש ולבטל המודעות.

² ה"ה על כל מ"ע דכופין ונקט הכא דסד"א מכיון דכתיב לרצונו ס"ד דאין כופין קמ"ל. הר המוריה שם

³ שו"ע ונו"כ שם קלד א

⁴ שו"ע ונו"כ קלד ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וכבר התבאר במסכת פסחים דף פח: ובמסכת חגיגה דף ב. ובמסכת גיטין דף מא. שעבד כנעני של כמה שותפים ששוחרר על ידי חלק מן השותפים, או המשחרר⁵ חצי עבדו, בכסף, שנתן לו דמי חציו כדי להשתחרר⁶, קנה, והוא חציו בן חורין. ומי שהציו⁷ עבד וחציו בן חורין, אינו יכול לישא לא שפחה ולא בת חורין, לפיכך כופין את רבו לשחררו, כדי שישא בת חורין ולא יתבטל מפריה ורביה⁸, דלא לתוהו בראה וכותב לו שטר על חצי דמיו. במה דברים אמורים, בעבד, מפני שהוא מצווה על פריה ורביה⁹, אבל שפחה, תשאר כמו שהיתה ועובדת את עצמה יום אחד ואת רבה יום אחד. ואם נהגו בה מנהגי הפקר חייב לשחררה¹⁰.

ג. גט המעושה בישראל נשר

כבר התבאר במסכת גיטין דף פח. שהמגרש את אשתו צריך שיהא הגט מדעתו ומרצונו של הבעל¹¹, דכתיב [(דברים כד פסוק א) וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מִצָּא בָהּ עֲרוֹת דְּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר פְּרִיִתָת וְגו', בדידיה תלייה רחמנא. לפיכך אם מסר הבעל מודעה בפני שנים ואמר גט שאני רוצה ליתן לאשתי דעו שאני אנוס ליתנו ולכן אני אומר בפניכם שיהא בטל, הרי הוא בטל שהרי אינו נותנו מדעתו,

אולם מה שאמרנו שאינו גט כשהוא אנוס¹², הני מילי כשמסר מודעא ואף על פי שאנסוהו כדין, כגון שהוא מאותן שהיבין להוציא ולא רצה, ואנסוהו ב"ד, והוא מסר מודעא ונתן הגט בלא בטול מודעות אז אינו גט¹³.

⁵⁵ שו"ע ונו"כ חו"מ רסז סש"ך שם עד

⁶ אך המשחרר חצי עבדו, בשטר, לא קנה העבד את חציו ונשאר עבד כמו שהיה. שגמרינן לה לה מאשה מה אשה הציה לא אף עבד חציו לא. שו"ע שם וש"ך עב

⁷ שו"ע שם סב

⁸ עיין בספר תפארת למשה שכתב אף אם העבד קטן דעדיין אינו בר פ"ו כופין את רבו מיד ואף אם העבד סרים חמה דאין לו רפואה ולא יכול לקיים פ"ו אפילו הכי כופין משום שבת וצ"ע לדינא עכ"ד. פ"ת שם יא

⁹ עיין בספר תפארת למשה שכתב אף אם העבד קטן דעדיין אינו בר פ"ו כופין את רבו מיד ואף אם העבד סרים חמה דאין לו רפואה ולא יכול לקיים פ"ו אפילו הכי כופין משום שבת וצ"ע לדינא עכ"ד. פ"ת שם יא

¹⁰ ש"ך שם עז

¹¹ שו"ע ונו"כ שם קלד א

¹² שו"ע ונו"כ שם ה

¹³ ב"ש שם ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וכן אם אנסוהו שלא כדין ומסר מודעא ואחר כך אנסוהו לבטל את המודעות¹⁴ עד שאמר רוצה אני ובטלה, אז ג"כ אינו גט אף על פי שאמר רוצה אני¹⁵, כיון שמתחלה שלא כדין אנסוהו ודאי גם הבטול לא גמר בדעתיה, לכן אם אנסוהו שלא כדין ולא מסר מודעא אלא נתנו מתוך האונס ואפילו אמר רוצה אני הרי זה גט פסול מן התורה¹⁶.

אבל אם אנסוהו כדין שהיה מן המחוייבים להוציא ולא רצה ואנסוהו ב"ד עד שהוציא מתוך האונס ואומר רוצה אני ולא מסר מודעא, או אפילו מסר מודעא וכפאוהו ב"ד לבטל המודעות ובטל המודעות ואמר רוצה אני¹⁷, הרי זה גט, שמכיון שבדין כופין אותו, מסתמא גמר הביטול בדעתו.

ומצוה על כל ב"ד שבכל מקום ובכל זמן ואפילו בזמן הזה, אם הוא מאותן שהייבין להוציא, לכופו לגרש¹⁸, ולבטל המודעות.

אעפ"י שהתבאר שמי שאנסוהו שלא כדין, ומסר מודעא ואנסוהו לבטל המודעות עד שאמר רוצה אני, או שאנסוהו ולא מסר מודעא אלא נתנו ואמר רוצה אני מתוך אונסו שאמרנו שאינו גט כשר, זהו להינשא בו, אבל ריה

¹⁴ לבוש שם ומ"ז ז

¹⁵ אפשר בישראל אפי' אנסוהו שלא כדין אם הוא מקבל מעות יש לומר לפי' רשב"ם דילמא ע"י מעות מרוצה הוא וכן הוא בב"ש ישן. אך מה שמסתפק בשלא כדין דישראל בקיבל מעות. לפענ"ד נראה דליכא ספיקא כלל דודאי לא הוי גט. תורת גיטין שם ט

¹⁶ ב"ש שם י והניה בצ"ע אם קדשה אחר. ובר"ן פ' המגרש [מ"ט ע"א מדפי הרי"ף] מבואר בהדיא דלא הוי קידושין כלל. תורת גיטין שם ח

¹⁷ וע' בתשו' חות יאיר סי' נ"ה ונ"ו שהאריך בזה אי בעינן דוקא אמירת רוצה אני (ע' בנה"מ סי' ר"ה סק"א) וגם האריך שם לתרין איך באלו שכופין אותן להוציא כותבין בגט ברעות נפשי בדלא אניסנא ע"ש וע' בס' גט מקושר אות מ"ו מ"ש בזה. פ"ת שם יג

¹⁸ ובשעת הכפייה שיגרש הכפייה תהיה אפילו ע"י שמתא וכל מידי דחמירא טפי עבדינן ליה כדי שיבטל המודעא כי כל הכפיות שבעולם עושין לו כדי שיגרש כדין זהו נראה לי פשוט. מ"ז שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

הגט יש בו בו לפוסלה מן הכהונה, ואם קדשה אחר י"א שצריכה ממנו גט מדרבנן¹⁹. וי"א²⁰ שאינו קידושין כלל.

ד. ובענו"ם פסול

גוים לא²¹ בני עישוי גט נינהו כלל, דכתיב (שמות כא פסוק א) אֲשֶׁר תִּשִׁים לְפָנֶיהֶם וְלֹא לְפָנֵי גוֹיִם.

לפיכך אם אנסוהו גוים מדעתם לגרש, וגירש על פי אונסם בכל דיני גט ובביטול מודעות, אפילו הכי אינו גט כלל, ואפילו ריח הגט לפוסלה מן הכהונה אין בו. ואפילו אנסוהו²² כדין כגון שהיה מאותם שמחייבין אותם להוציא אינו גט מן התורה, ואפילו אם קבל מעות על נתינת הגט²³ שנתנוהו לו שיגרש²⁴, אין אומרים שנתרצה בזה שמה היה לו לעשות²⁵, ואינו גט.

¹⁹ ב"ש שם יג ובט"ז ט כתב כמו שפירש"י גזור ביה רבנן לפסול בכהונה משום דמחליף בכדין ישראל דאתו למימר ישראל שעושהו כדין לא פסול וההיא גיטא מעליא הוא א"כ ה"ה לענין שצריכה גט משני לכתחילה דאתי למיחליף בכדין דישאל אלא שיש חילוק דשאני חומרא דפסול כהונה דמצינו טעם אחר שאפילו במידי דאינו גט כלל אפילו לחומרא דהיינו במגרשה ואמר לה הרי את מגורשת ואי את מותרת לכל אדם דמ"מ הוי ריח הגט ופסולה לכהונה כדאיתא בס"י ו' על כן גם בזה החמירו לגזור בו אטו כדין ישראל משא"כ בשאר חומרות דלא מצינו בהם רק במידי שיש צד לומר דהוה כן מעיקר הדין לא גזרו בהן כאן כיון דלא הוי גט כלל דעכו"ם לאו בני עישוי נינהו ועל כן אם קידשה אחר אין צריך גט משני ולענין מעשה צ"ע בזה.

²⁰ תורת גיטין שם ח

²¹ שו"ע ונו"כ שם ח

²² ע' בתשו' הרדב"ז ה"ה ס' שני אלפים צ"ה שכ' דאפילו אם לא היו מכין אותו רק היה איום בלבד בדבר שיש בידו לעשותו נקרא אונס. ומסיים שם על עובדא דידיה וז"ל כללא דמלתא כל זמן שאנשי השופט שם אף על פי שיאמר רוצה אני כמה פעמים הוי גט מעושה ואם אחר שהלכו אנשי השופט ונסתלק האונס שאלוהו אם תרצה לגרש ואמר רוצה אני הגט כשר והקולר תלוי בצואר החכם המסדר הגט כי הוא יודע אם נסתלק האונס או לא ויחוש לעצמו ועדיין לבי מהסס בגט זה כיון שגילה דעתו בתחילה בעת שהיו אנשי השופט כששאלוהו הדיין אם הוא נותן הגט מרצונו והשיב מרצונו או שלא מרצונו אין לך מודעא גדולה מזו ואפילו שלא נתברר האונס שתלה בו מודעתו כו' עכ"ל ע"ש עור. פ"ת שם טו

²³ והא דלא נימא אנכ אונסי' וזוזא גמר ומגרש מבואר בריב"ש ס' קך"ו דאפי' בזבני הסכימו דלא אמרינן זבני' זבינא אלא כשנותן לו כל שווי הקרקע אבל לפחות משוי' לא ולכוף האישי בקבלות מעות לא נאמר א"א וזוזא ואפי' בכל מומן שבעולם דאין דמים לאשה. בית מאיר שם

²⁴ ב"ש שם יד

²⁵ ועיין ב"ש שם שכתב לדעת הרשב"ם דאם אנסוהו אז לא מהני מעות אבל אם מסר מודעא ואנו אינו יודעים אם הוא אונס, אז בלא מעות אמרי' בוודאי אונס הוא דאל"כ למה הוא נתן גט אבל אם הוא לוקח מעות י"ל לאו אונס הוא אלא מחמת המעות הוא נותן גט למחר הוא רוצה לחזור משום כך הוא מוסר מודעא ונ"מ אם האונס שקר הוא דקי"ל מוסר מודעא כיון דמגלה דאנוס הוא ולא הוי גט א"כ אם הוא מקבל מעות י"ל כפרשב"ם דלמא ע"י מעות מרוצה הוא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אבל אמרו חכמים ז"ל שאם אנסוהו גוים כדין, עד שאמר רוצה אני, אף על פי שאינו מתירה להנשא בו כלל, מכל מקום ריח הנט יש בו לפוסלה מן הכהונה מדרבנן, גזירה שמא יאמרו אפילו אנסוהו ישראל כדין גם כן אינו פסול.

ה. ובעכו"ם חובטין אותו ואומרין לו עשה מה שישראל

אומר לך

ואם דחקו²⁶ אותו בית דין של ישראל ע"י גוים, ושלחו גוים להכותו ולרדותו לומר עשה מה שישראל אומרים לך ואפילו אם אומרי' סתם תן גט כיון שבא ע"י ישראל²⁷ הוי גט, ודינו כמו שנתבאר לעיל באנסוהו ישראל כדין, שזה גם כן עישוי על ידי ישראל הוא, אלא שנעשו הגוים שלוחן לייסרו ולרדותו מפני שידם תקיפה עלינו ויש כח בידם לעשותו.

ו. לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל ... אף

בשטר נמי לא קנה ... מודה שמואל היכא דיהב זוזי

כבר התבאר במסכת גיטין דף נה: ודף נח. ולעיל דף מז: שגוי אנס²⁸ המציק לישראל ויש בידו להורגו, ופדה את עצמו בקרקע שלא יחרגנו, ונתן לו הישראל שדהו או ביתו בפדיון נפשו שאמר לו שא קרקע זו ואל תמיתני, ונטלה ממנו והניחו ולא המיתו, ואח"כ בא המציק למוכרה, אם יש ביד הבעלים לחזור וליקחנו ממנו הוא קודם לכל אדם. ואם לקחה האנס מידו בחזקה ולא נתנו הישראל מעצמו י"א²⁹ שהקרקע חוזרת לבעלים.

²⁶ שו"ע ונו"כ שם י

²⁷ ב"ש טו

²⁸ שו"ע ונו"כ הו"מ רלו א

²⁹ כן משמשע מהרמ"א וכ"כ בלבוש שם ומשמע שחולק על המחבר שהשוה בין אם לקחו או נתן לו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ותיקנו חז"ל³⁰ שבאופן שאין ביד הבעלים ליקח, או ששהתה י"ב חודש ביד המציק וקנה אחד מיד המציק, זכה הלוקח בקרקע, אלא שצריך ליתן לבעלים רביע בקרקע או שלישי במעות שנתן למציק. לדוגמא אם קנה קרקע בשלשים, נותן לבעלים עשרה, או רביע מהקרקע, ולמעשה הוא שיעור אחד, שרביע בקרקע הוא שלישי במעות³¹, מפני ששיערו חז"ל שדרך מציק למכור בפחות משווי בשיעור זה³².

ואפילו³³ תוך שנים עשר חדש אם קנאה מהבעלים תחלה ואח"כ חזר וקנאה מן הגוי מקחו קיים, שמכיון שמכרה לו תחלה ודאי בלב שלם הקנה לו.

אבל אם קנאו מן הגוי תחלה ואח"כ מן הבעלים מקחו בטל, ואפילו עשה לו שטר עליה, שאומרים אנו כל מה שעשה מחמת יראת המציק עשה³⁴, או משום משום שאומר שהשני נוח לי והראשון קשה ממנו.

במה דברים אמורים שלא עשה אלא שטר סתם בלא אחריות, אבל אם קבל עליו אחריות שאם יטרפו ממנו יתחייב בדמי הקרקע, או שהודה בפני עדים³⁵, או קבל המעות ממנו בפני עדים, המקח קיים, שאם לא שמכרו לו במקח גמור לא היה עושה את כל זאת³⁶.

³⁰ לכאורה נראה מדברי הפוסקים שאין תקנה זו קיימת אלא בתקופה ההיא, ולכן אין מקום להאריך בזה, ובפרט בזמננו שהוא מילתא דלא שכיחא. פתחי חושן חלק ה פרק ג הערה צב
³¹ משום דקים להו לחז"ל שהמציק הואיל ומוכר קרקע שאינה שלו הוא מוכר בזה זולל לפחות שוה ארבע הוא מוכר בשלש, ואמרו חז"ל דמסתמא שמה שמוזיל גבי לוקח הוא של בעלים, שהרי מחמת שהוא שלהם הוא מוכר בזול. לפיכך אם לקח מהמציק בשלשים נותן לבעלים עשרה במעות, שהוא שלישי ממה שנתן למציק, או רביע בקרקע דכולה חדא היא, שהרי מסתמא רביע הקרקע שקנה בשלשים היא שוה עשרה, דהא שוה ארבע מכר לו בשלשה, ויד הבעלים על העליונה, אם ירצה צריך זה ליתן לו קרקע הרביעי (י), ואם ירצה יניחהו בידו וצריך זה ליתן לו מעות, ואם לא יתן לו הרי הרביע קרקע בגזל הוא בידו. היו הבעלים מערערים על הלוקח ואומרים שלא כדין קניתו כי היה בדינו ליקח, והלוקח אומר שלא היה בידם ליקח, על הבעלים להביא ראיה דקרקע בחזקת הלוקחות עומדת. לבוש שם

³² וכתב הסמ"ע שאפילו הוברר שקנה בשווי או אפילו ביוקר יותר, לא חילקו חז"ל בתקנתם,

³³ שו"ע ונו"כ שם ד

³⁴ דמוכר היה הבעל להסכים במכירת המציק וגם לכתוב לו שטר, כמו שמתחילה היה צריך ליתן לו השדה בנתינה גמורה כדי להציל נפשו. סמ"ע שם ח

³⁵ פירוש, שהודה עכשיו שקיבל המעות רק שאמר שמחמת יראה קבלם, אין שומעין לו, דה"ל למסור מודעא. אבל אם כבר הודה שקיבל המעות ועכשיו אומר מעולם לא קיבלתי מעות והוצרכתי כבר להודות מחמת יראה, שומעין לו. סמ"ע שם ט ובנתי"מ שם ד הוכיח שאפילו כבר הודה אינו מועיל.

³⁶ דזה ודאי לא היה מבקש ממנו המציק, כמו שלא ביקש ממנו מתחילה כשפדה נפשו בשדה זו ליתן לו אחריות על השדה. סמ"ע שם ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וכן במי שהוחזק גזול על שדה אף על פי שהביא ראיה בשטר שהודה הבעל בפני עדים שמכר לו השדה ולקח דמים, והבעלים אומרים לא מכרנו אלא מפני היראה הודינו לו, מוציאים את השדה מידו ואין לו כלום, אפילו המעות שאומר הגזול שנתן אין צריך להחזיר לו, אך אם כתב אחריות נכסים קנה³⁷. ישראלים שדחק אחד את חברו בתפישו, והיה מגזם לו להורגו עד שיתן לו קרקעו, אין להם דין תקנה זו³⁸, דכולי עלמא ידעי שאין ישראל שופכי דמים ומגזימים ואינם עושים.

לא היה ביד העכו"ם להרגו, אלא בא על ישראל באלמות וגזל ממנו קרקע, והוא במקום שאינו יכול להוציא ממנו בדין³⁹, ובא ישראל ולקחו מהעכו"ם, אינו צריך להחזיר לבעלים בחנם⁴⁰, אלא שמין כמה היה רוצה להוציא כדי שתחזור לו הקרקע, ומ"מ אינו נותן לו יותר ממה שהוציא.

תפסו ממנו נכסיו מכח דינא דמלכותא, לכו"ע זכה הלוקח בקרקע⁴¹.

³⁷ רמ"א רלו שם קנא ג ואפילו מי שסובר שמציק או גזול מחמת נפשות באחריות לא קנה הכא שאני שאם כתב ושאי יאן ירא ואחריות נכסים ראיה היא שהסכים במכירה. סמ"ע שם ט

³⁸ רמ"א שם. הסביר בנה"מ שם שמעיקר הדין אין בנתניה לגזול כלום, אף על פי שיש בידו להרגו, דהא קי"ל בסימן רה סעיף ב דתליוהו ויהיב לא הוי מתנה, אלא שבסיקריקין תיקנו חז"ל כדי שלא תשאר הקרקע בידי המציקין ויקנו מהם, ובישראל שאין יראים כ"כ מהם, לא תיקנו, עיין שם.

³⁹ בשו"ע שם ט כתב בד"א כשאין שופטים בארץ וכו', אבל אם יש שופטים בארץ והיה אפשר להוציא מיד עכו"ם בדין ולא עשה, או ודאי נתייאש, וישאר ביד הלוקח, ולא יתן לבעלים כלום, וכתב הש"ך שם סק"ז, עי' לקמן סימן שעא, ודוק. ע"כ. וכוונתו להקשות הא קי"ל אין יאוש בקרקע, ומשמע אפילו בגזול, וכן תמה בחידושי רעק"א, ובנה"מ שם סק"ז כתב דאיירי בגזול עכו"ם ובאופן שבדיניהם לא היה יכול להוציא מיד עכו"ם, לכן כיון שישראל שלקחו ממנו בא מחמת עכו"ם, הרי קי"ל שבדיניהם דינינן ליה, ולכן זכה לוקח, עי"ש, ולבאורה הדברים דחוקים, וכמו שהעיר באולם המשפט ובטבעת החושן, ועי' מקור חיים סימן תנד סק"ג, ובערוך השלחן כתב דכל שיש ערכאות ויכול להוציא ממנו ושחק ה"ו כהפקירה, ונראה כוונתו דא"פ שאין יאוש בקרקע, הפקר הוא, ויש הפקר בקרקע, ובאולם המשפט תירץ עפ"י דברי הקצה"ח בסימן שעא דאיירי כשמחמת אלמותו של האנס נתן לו בעצמו, עיין שם. ואף על פי שלבאורה קשה דא"כ גם כשאין שופטים בארץ נאמר כן, אפשר דבשאיין שופטים, אמרינן שבע"כ נתן ואין זה אלא יאוש, משא"כ כשיש שופטים בארץ, הוברר למפרע שמרצונו נתרצה, ואף על גב דבתליוהו ויהיב לא אמרינן אנב אונסיה גמר ומקניה, אפשר לומר שבאנס עכו"ם שאני (עי' סימן קיא סעיף יג ובהגהות חת"ס שם), אבל אין לפרש דהכא איירי באנס דומיא דגיים דהוי כאבודה מכל אדם, ובכה"ג מועיל אף בקרקע, וכמ"ש הנה"מ עצמו בסימן קפא ובסימן שסא דא"כ אף במטלטלין הדין כן, ומדברי הרמ"א משמע שיש בזה חילוק בין קרקע למטלטלין, וצ"ע. פתחי חושן שם הערה צה

⁴⁰ והטעם שאין יאוש בקרקע, וגם לא דמי למכירת ארי וכמ"ש התוס' ב"ק דף נח ע"א באריכות עיין שם. ובטור הביא דעת רש"י שצריך להחזיר בחנם, אבל דעת שאר הפוסקים כדעת רבינו גרשון (מובא בתוס' ב"ק דף נח ע"א) שא"צ להחזיר בחנם, ועי' כנה"ג שהאריך בזה, ואם קיבלו מהעכו"ם בחנם, צריך להחזיר בחנם.

⁴¹ פתחי חושן שם סעיף מג וכ"ש כשגבה השלטון נכסיו ממנו עבור חוב מסים וכדומה. בשו"ת בית אפרים חו"מ סימן נת, דן במי שהחרימו סחורתו מחמת הברחת המכס ומכרוה במכירה פומבית וקדם אחר וקנה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

דף מח:

ז. והלכתא בנולהו דהווי זביניה זביני ואפי' בשדה זו

כבר התבאר במסכת ב"ק דף סב. ולעיל דף מז: שמי שאנסוהו⁴² למכור⁴³ אחד האונס את חברו בשהכחו או תלאו עד שמכר⁴⁴, ולקח דמי המקח, בין באונס הגוף⁴⁵ ובין באונס ממונ⁴⁶, בין ע"י עכו"ם בין ע"י ישראל⁴⁷, המקח קיים, אלא אם מסר מודעא על אונסו⁴⁸, בין במטלטלים ובין בקרקע⁴⁹, בין שאנסוהו למכור שדה ידועה ובין שאנסוהו למכור שדה סתם, והוא מעצמו בחר למכור שדה זו, ואפילו לא היה יכול להשתמט ממנו. ואפילו אם לא שמענו שאמר רוצה אני⁵⁰. שיש אומדנא דמוכה שמחמת שנפטר מהאונס ומקבל את הכסף גמר ומקנה

הסחורה, וכתב שאם בעל הסחורה היה ג"כ מחזר לקנותה וקדם זה וקנה, ודאי שחייב להחזיר מדין עני המהפך, ובנ"ד אף אם לא ידע שבעל הסחורה מהפך, כיון שרגילות שבעל הסחורה בא לקנות היה חייב לברר, ואפילו לא פסקו דמים הוי כפסקו, ועוד דאע"ג דודאי נתייאש מ"מ חייב להחזיר מכה מנהג, וגם מצד ועשית הישר והטוב צריך להחזיר, עיין שם וכן בסימן נמ, ובד"ג כלל כה סימן ב כתב בשם מהרי"א ענין שכתב בפשיטות שצריך להחזיר החפץ לבעלים כשיחזיר לו דמיו, דדינא דמלכותא לא עדיף מגביית ב"ד דקיי"ל שומא הדרה, ועי' שו"ת דברי חיים ח"ב חו"מ סימן ל, ושם בסימן נח חולק על הבי"א וכתב שהקונה זוכה מכה דינא דמלכותא, ועי' שו"ת מהרש"ם ח"ג סימן שיו ובד"ג כלל כז סימן מג וכלל קיא סימן ג.

⁴² שו"ע ונו"כ רה א

⁴³ וכתב הנה"מ שם א דאמרינן דבההיא הנאה שנפטר מהאונס במכירה זו, אנב אונסא וזווי גמר ומקני, וא"צ לאמירתו רוצה אני, כמו שיבואר משום דהוי אומדנא דמוכה.

⁴⁴ שו"ע ונו"כ שם ז

⁴⁵ בין באונס גדול וכ"ש אונס קטן. סמ"ע שם ג

⁴⁶ כגון שהפסידוהו בהפסד ממונ, ובפרישה מדייק מדברי הטור דדוקא כשכבר הפסידוהו, אבל במפחידו לבד לא מיקרי אונס.

⁴⁷ ולא אמרינן דאין זה מיקרי אונס כיון דיכול לתבעו בדין ישראל ולא עשה. סמ"ע שם טו

⁴⁸ מודעה הוא לשון ידיעה, שמודיע לעדים הענין איך היה. וי"מ מודעה לשון יסורים כמ"ש [שופטים ח' ט"ז] ויודע [בהם את] אנשי סכות, ור"ל מוסר יסוריו לעדים ושחמתן מוכרח למכור. סמ"ע שם ו

⁴⁹ דוקא כשקבל דמי המקח כמו שיתבאר להלן, ובמקום שכסף קונה, קונה בדמי המקח, ובמקום שאין כסף קונה צריך לעשות קנין המועיל, ובנה"מ סוף סק"ב מסתפק באמר לו לך חזק וקני והלך והחזיק שלא בפניו, כיון שבשעה שאמר לו לך חזק וקני עדיין לא נתן מעות וגם לא נתחייב לו מעות, ואח"כ כשהחזיק שלא בפניו אפשר דלא שייך לומר גמר והקנה, או אף בכה"ג אמרינן גמר והקנה, וסיים בצ"ע.

⁵⁰ סמ"ע שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ואם הפחידו בדבר שאפשר לו לעשות לו⁵¹ כדי שימכור י"א שהרי זה כמוכר באונס וי"א⁵² שהרי הוא כמוכר מרצון ממש שהפחידו לאו כלום הוא, דעביד אינש דגזים⁵³ ולא עביד⁵⁴.

לא אמרו במכירה באונס שהמקח קיים אלא כשקיבל דמי המקח⁵⁵, ואף על פי שלא מנה אותם⁵⁶, אבל כתב לו שטר אינו קונה⁵⁷.

י"א⁵⁸ שאפילו לא ראינו וידענו מאונסו של המוכר כלל, וגם נראה דעת המוכר שאינו מוכרו ברצון, אומרים אנו כיון שמכרו וקיבל דמים גמר והקנהו ומכרו מכר. וי"א⁵⁹ שכל שנראה מהמוכר שאינו מוכרו ברצון, אף שקיבל דמי המקח אין מכרו מכר, אם לא שהמכירה היתה באונס, שאז אומרים אנו שאגב האונס וכסף גמר והקנה להלוקח.

⁵¹ אולם היכא דגזים בדבר דמורה היתרא כגון בפלוגתא דרבוותא דהמוחזק זוכה מטעם קים לי וזה מגזם אותו שיוליכנו בערכאות ויוציאנו מידו הוי אונס. לחם רב סי' ל"ז. בדין זה דעביד אינש דגזים ולא עביד אין חילוק בין איסור חמור לאיסור קל. מהרי"ק שורש קפ"ז הרשד"ם חלק י"ד סי' ק"ב ורח"מ סי' של"ד וע"ש סי' י"ג. מיהו נראה דהכל לפי ראות עיני הדיין אם המגזם הוא גבר אלים ומוחזק בכך לאנס הבריות ויש כה בידו לעשות כן והוא רגיל בכך לא אמרינן בכיוצא בזה עביד אינש כו' מקור ברוך דף פ"ו. בני היי. מובא בבאר היטב שם יג

⁵² רמ"א שם מהמהרי"ק

⁵³ עיין נתיב"מ ביאורים [סקי"ב] שהוא תמוה, דמבואר ברא"ש ובמהרי"ק ובמהר"ש דאם הפחידו ומסר מודעא דלכו"ע הוי אונס. ואם הפחידו להביא במשפט הערכאות לכו"ע לא הוי אונס, דלא ברי הויקו, שלא כל המביאים בערכאות נוצחים, אם לא שהדבר כבר תחת יד האנס ואינו רוצה לדון לפני הערכאות, לכו"ע כותבין מודעא.

⁵⁴ שו"ע ונו"כ שם ז

⁵⁵ שו"ע ונו"כ שם, דאגב אונסיה וגם ע"י קבלת דמי המקח אמרינן שנתרצה למכור, ומשמע מדברי המש"מ בפ"י מהו מכירה שצריך ליתן כל דמי המקח, עיין שם. בשער משפט מסתפק במכירת קרקע שקיבל הדמים ולא כתב לו שטר, במקום שכותבין שטר, דבעלמא קי"ל בסימן קצ סעיף ז דלא קנה אם גם במכירה באונס הדין כן, דאפשר דהא דלא קנה הוא משום דלא סמכא דעת הלוקח עד שיכתוב לו שטר, אבל בכה"ג שהלוקח אונסו למכור דעתו לקנות אף בלא שטר, וה"ז כפירש שרוצה לקנות בכסף בלבד, וכתב במשפ"ש בשם מהרי"י בירב שמניעת ההפסד לא חשיב הנאה, ועוד כתב בשם המש"מ דדוקא הנאה הבאה בשעת האונס, אבל לא בהנאה הבאה אח"כ, ועי' בב"י מחודש ב בשם מהרי"ק ובמשפט שלום סעיף ד.

⁵⁶ סמ"ע שם סק"ב בשם הטור, ומדברי הב"י שם נראה שהרי"ף חולק ויש לו גירסא אחרת בגמרא, אבל הסכמת הפוסקים כטור.

⁵⁷ רמ"א שם, ופירש הסמ"ע דהיינו שנתן לו שטר על דמי המקח לאחר שזקפן עליו במלוה, ועתה רוצה הלוקח לפרוע החוב, ואפ"ה לא מהני משום דבשעת מכירה לא גמר להקנותו כל שלא קיבל מעות מזומנים, אבל הש"ך דחה פירוש הסמ"ע, ומפרש דמ"ש שטר היינו שטר מקח ולא נתן מעות כלל, וסיים הש"ך דמ"ש הרמ"א ויש חולקים קאי אשטר מקח לחוד. כתב הנה"מ שאם נתן לו האנס משכון בעד הדמים לכו"ע קנה, דהוי כקיבל מעות, עיין שם.

⁵⁸ סמ"ע שם א שהביא שכתב בפרישה [סעיף א'] להוכיח כן מלשון הרי"ף [ב"ב כ"ו ע"ב מדפי הרי"ף] והרמב"ם [פ"י ממכירה ה"א – ד'] והמהב"ר

⁵⁹ סמ"ע שם מלשון הטור [סעיף ד'] והרא"ש [ב"ב פ"ג סי' נ"א]

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ת"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וכל זה באנסוהו למכור⁶⁰ באונס חיצוני, אבל בחמסן שחטף החפץ ונתן דמים ולא אנסו באונס אחר שאין אומדנא דמוכח, אין המקח קיים עד שיאמר רוצה אני⁶¹, וכשאמר רוצה אני אפילו מודעא אינו מועיל, שהרי לא אנסו בשום אונס, בודאי נתרצה באמירת רוצה אני. וי"א⁶² שגם אם לא אמר רוצה אני המקח קיים. אולם י"א⁶³ שאם גם המעות ניתנו לו בעל כרחו אינו מכור.

יש אומרים⁶⁴ שהגוזל קרקע והוחזק בגזלן ואח"כ קנה השדה שגזל המכר בטל⁶⁵, וכן החוטף חפץ מיד חבירו אף על פי שנתן מעות ה"ז חמסן כמו שהתבאר⁶⁶.

⁶⁰ נתייה"מ שם א

⁶¹ במחנ"א ה' גזילה סימן כו כתב שאם אנסו שימכור לו וקיבל המעות בשתיקה, מקחו קיים אף על פי שלא אמר בפירוש רוצה אני, וא"צ שיאמר רוצה אני אלא בשלא עשה המוכר שום מעשה, אבל כשעשה מעשה, כגון שמסר לו המקח, או שקיבל המעות קודם שימשוך אינו נקרא חמסן, אלא שעבר על לא תחמוד, ומ"ש השו"ע שנקרא גולן מדרבנן איירי שקיבל הדמים בכפייה, ועיי"ש בסימן כו שכתב שאע"פ שכל שלא אמר רוצה אני אין מקחו מקח, מ"מ אין מוציאין מידו בדיינים, דומיא דגול מדרבנן, וכל שאינו יוצא בדיינים מתייאש ושוב יש כאן יאוש וש"ר, ולכן בכל גזל דרבנן אם קידש בהם אשה מקודשת, ועי' דברי חיים דיני מכירה סימן כד.

⁶² ביאור הגר"א שם א מליקוט כתב שלכן השמיטו הפוסקים הך דאמר רוצה אני, משום דסוגיא דב"ק ס"ל דחמס היינו דאורייתא, אבל לדין קיי"ל כסוגיא דסנהדרין (דף כה) דחמס הוא מדרבנן, ולא קשה מהא דרב הונא דתליוהו וזבין, דכיון שהוא מדרבנן אינו יוצא בדיינים והמקח קיים, ואפילו לא אמר רוצה אני, עיין שם, ולדבריו נראה דלא כהנה"מ, ואין נ"מ בין אונס לחוטף, אלא שדיוקו של הסמ"ע בדברי הראשונים עדיין קשה, ועי' לח"מ פ"י מה' מכירה, ועי' דברי חיים דיני מכירה סימן כד, ובאבן האזל פ"ד מה' אישות ה"א.

⁶³ בביאור הגר"א שם

⁶⁴ שו"ע ונו"כ שם ח וקנא ג

⁶⁵ אפילו מנה מעות בפני עדים, כיון שהוחזק גולן על שדה זו, ואפילו בלא מודעא המקח בטל, והוא מדברי הרמב"ם, וברמ"א שם כתב שאם ראו העדים נתינת המעות ולא מסר המוכר מודעא, מכירתו מכירה, שגם זה בכלל תלוהו וזבין, והוא דעת הרא"ש, ועי' ד"ג כלל סד סימן ד. והסמ"ע בסימן רה סק"כ כתב ליישב מה שלא הביא הרמ"א כאן דעת הרא"ש, וכתב דכאן מיירי שידוע שהשדה באה לידו בתורת גזילה ואח"כ קנאה ממנו, ובוה מודה הרא"ש דכיון שהוחזק גולן בהיותו בידו, אף על פי שנתן לו אח"כ דמי שוויה לא אמרינן דגמר להקנותו, משא"כ בהך דסימן קנא מיירי שנתן לו דמי השדה קודם שבאה לידו בתורת גזילה, ומ"ש שהוחזק גולן, היינו כשכבר יצאה מידו פעם אחת בתורת גזילה, ובוה ס"ל להרא"ש דכיון שלא חזר וגזלה אמרינן דגמר והקנה לו, והט"ז שם כתב שאי אפשר לחלק כחילוקו של הסמ"ע ושני הדינים שווים הם, אלא שהרמ"א סמך על מ"ש בסימן קנא. ובנה"מ ס"ק טו כתב לדעת הסמ"ע שאפילו היה כבר תחת יד הגולן אלא שאנסו באונס אחר שימכור לו שדה זו, מכירתו מכירה, שגם בוה שייך לומר שאנב אונסא וזווי נמר ומקני, משא"כ בנדון הרמב"ם דאיירי שלא אנסו באונס אחר אלא שלא רצה להחזיר לו השדה הגזולה, לא שייך סברא דאנב אונסא, שהרי אינו נפטר משום אונס, ועי' עוד להלן בדיני מודעא.

⁶⁶ שו"ע סימן לד סעיף יג, ומ"מ משמע שאינו אלא גזל מדבריהם ואין מוציאין מידו בדיינים, ועי' מחנה אפרים ה' גזילה סימן יז.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

מי שאנסוהו⁶⁷ לקנות יש אומרים שאינו קנין, דלא שייך לומר אגב אונסיה גמר ומקני⁶⁸.
וי"א⁶⁹ שקונה שאגב אונסו גומר בדעתו לקנות.

ח. תליוה זקדיש קדושין קדושין ... באשה ודאי קדושין לא הוה הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו עמו שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה

כבר התבאר במסכת קידושין דף ב: שאמרו חכמים⁷⁰ שאין האשה מתקדשת אלא לרצונה ואף על גב דכתיב⁷¹ (דברים כד פסוק ה) פי יקח איש אשה כי יקח איש אשה דמשמע יקח אותה אפילו בעל כרחו שיכול לכופ אותה עד שתקבל הקידושין ותאמר רוצה אני, ועוד שאשה המתקדשת הרי היא כמוכרת עצמה לזה, ובמכר ההלכה תליוה זבין זביניה זבינא דאגב

⁶⁷ רמ"א רה יב

⁶⁸ וכתב בנה"מ ס"ק יח שאם אנסוהו לקנות בחליפי מטלטלין כשזה כסף, ונמצא שעל המטלטלין הוא אנוס למכור, שוב אמרינן אגב אונסיה גמר ומקנה המטלטלין, וממילא קונה ג"כ, ואין לומר להיפך דכיון שאנסוהו לקנות אינו קנין, א"כ גם האנס לא יקנה, דזה אינו, דכל המוכר תמורת שוה כסף בתורת דמים אין לו קנין בגוף החפץ, אלא חיוב על החפץ, וא"כ אין לנאנס דין אנסוהו לקנות אלא דין אנסוהו למכור, ובזה הרי אמרינן דגמר ומקני. ובשו"ת מהר"ם שיק או"ח סימן רסו כתב דמה שנחלקו הפוסקים באנסוהו לקנות, היינו אי אמרינן דאגב אונסיה גמר ומכוין לקנות, אבל אם אינו מתכוין לקנות ודאי דלא מהני, שהרי בכל קנין צריך כונה לקנות, עיין שם, עוד כתב הנה"מ שהמאנס את הבריו לקנות דאמרינן שלא קנה, אף על פי שהלוקח הנאנס יכול לבטל המקח, מ"מ המאנס אינו יכול לבטל המקח.

⁶⁹ בח"מ וב"ש אבהע"ז מב א דייקו מפשט לשון המ"מ משמע (פ"ד מה"א) לגבי המקדש בעל כרחו דמדינא אין חילוק בין האיש קונה באונס להאשה נקנית באונס וכשם דק"ל תלוה זבין זביניה זבינא ה"ה תלוה זבין וכ"ש הוא דיותר ברצון אדם קונה משמוכר ולא כתבו הפוסקים רק תלוה ויהיב מאחר שאינו מקבל שום דבר דאז מסתמא אינו גומר ומקנה ואין חילוק בין מוכר הפץ בדמים באונס או מוכר הפץ אחר אעפ"י שהוא נקרא ג"כ לוקח וסתמא אמרו פשרה הרי הוא כמכר אם נתפרשו באונס שזה יתן לזה סך מעות וזה יתן לזה חפץ פלוני הוי כמכר אעפ"י שאחר נקרא לוקח אלא ודאי משמע דאין חילוק בין מוכר ללוקח ומדינא כ"ע מודו דאין חילוק בין האיש הקונה באונס להאשה ניקני' באונס. ומזה הקשו על דעת הרמ"א כאן. ובנה"מ שם חילק דהתם משום חומרא דקידושין הוא, אבל בפת"ש חו"מ שם הביא דעת כמה פוסקים שחולקים אף באנסוהו לקנות דלא קיי"ל כהרמ"א כאן, עיין שם, ועי' קצה"ח סימן ט סק"א שכתב דה"ה אם כפוהו ב"ד לזכות כדי לפרוע חוב, הוי כאנסוהו לקנות, ובנה"מ שם סק"ב דחה דבריו, דגם כשמקיים מצוה חשיב כמקבל זוזי דאגב אונסיה זוזי גמר וזוכה, עיין שם, ועי' במשובב נתיבות שם.

⁷⁰ שו"ע ונו"כ שם מב א

⁷¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז מב א ולשון הלבוש שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ה"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אונסיה גמר ומקני, אפ"ה אמרו חכמים שאין האשה מתקדשת אלא לרצונה⁷².

והמקדש אשה בעל כרחה אף על גב שאנס אותה⁷³ עד שאמרה רוצה אני אינה מקודשת, שאפקעינהו רבנן קידושיה מיניה שלא יהיו קידושין, ומכיון שהוא עשה שלא כהוגן שהכריחה, נעשה אנו עמו ג"כ שלא כהוגן כלומר שלא כדין, שאף על גב דמן התורה הוי קידושין, רבנן עקרינהו והפקירו אותם ועשו המעות מתנה⁷⁴. ויש אומרים שאפילו מן התורה אינה מקודשת, דכתיב (דברים כד פסוק ב) וְהִלְכָה וְהִיָּתָה וְגו' משמע מדעתה אבל בעל כרחה אין בה הויה.

ודוקא באשה מפני שאם היו הקידושין קידושין לא היתה יכולה להפקיע עצמה ממנו שיגרשנה אלא ברצונו ולכן הפקיעו קידושיה, אבל האיש לא הצריכו רבנן להפקיע הקידושין שהרי הוא יכול לגרשה בעל כרחה, לפיכך איש שאנסוהו עד שקידש בעל כרחו, אומרים אנו שמשום אונסו⁷⁵ גמר בדעתו לקדשה, והרי זו מקודשת⁷⁶, ויש אומרים⁷⁷ שגם באיש אינה מקודשת, הילכך הווי ספק קידושין.

⁷² לבוש ט"ז וב"ש שם א

⁷³ עיין בהמקנה קונט"א שאפילו באונס ממון ועיי"ש שחילק באיזה סוג אונס ממון.

⁷⁴ והטעם משום דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש כדת משה וישראל ורבנן אמרי לא ליהווי קידושין, נמצא שלא קדשה זו שהרי בדעת חכמים תלה והם אינם חפצים בקידושין הללו.

⁷⁵ וכתב הראב"ד דאירי הכא דאנסוהו אותו ואמר רוצה אני והמניד כתב דא"צ לו רוצה אני ועיין בסמ"ע ר"ס ר"ה ועיין סי' קל"ד. ב"ש שם

⁷⁶ ועכשיו שאין מגרשין בע"כ מכת חרם דר"ג יש לדמות איש לאשה אלא דנראה דכה"ג לא שייך חרם דר"ג.

ט"ז שם ב, וב"ש א

⁷⁷ מפשט לשון המ"מ משמע (פ"ד מה"א) דמדינא אין חילוק בין האיש קונה באונס להאשה נקנית באונס וכשם דק"ל תלוה וזבין וזבינה וזבינא ה"ה תלוה וזבין וכ"ש הוא דיותר ברצון אדם קונה משמוכר לא נחלקו כאן באיש שקידש אלא שהרמב"ם סובר דאיש הקונה לא עשו תקנה להפקיע קידושין ולפסוק כמר בר רב אשי דאמר תלוה וקידש לא הוי קידושין מאחר דהוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו חכמים שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקידושי מיניה ועשו המעות מתנה וכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש אלא אוקמו' אדיניה ככל הלוקח באונס והחולקים סוברים דגם כאן עשו תקנה אבל מדינא כ"ע מודו דאין חילוק בין האיש הקונה באונס להאשה ניקני' באונס. ח"מ וב"ש שם א, ועיין נתיב"מ סוסי' רה שחילק שרק משום הומרא דקידושין אמרי' בן

אבל בב"ש וביאור הגר"א ביאר דעתם דתלוה וזבין אמרוהו תלוה וקני לא אמרו. אבל הרשב"א ומ"מ כתב דכ"ש הוא תלוה וקני וכ"ד הראב"ד אלא שכ' שצריך שיאמר רוצה אני אבל כבר כ' שכל שעושה המעשה בדיים א"צ שיאמר רוצה אני וכ"כ המ"מ כאן על הראב"ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ט. מאן דחתים אמודעא שפיר חתים ומאן דחתים אאשקלתא שפיר חתים... אי לאו מודעא מאן דחתים אאשקלתא שפיר חתים

כבר התבאר לעיל דף מ. שאף על פי שהמוכר⁷⁸ מתוך אונס מכירתו מכירה, יש לו תקנה ע"י שימסור מודעא⁷⁹ בפני עדים ואפילו זה שלא בפני זה⁸⁰ קודם שימכור, ואומר להם דעו⁸¹ שאני מוכר חפץ פלוני או שדה פלונית לפלוני מפני אונס, ואז המכר בטל, ואפילו לאחר כמה שנים מוציאינן המקח מידו והמוכר מחזיר הדמים שקיבל, ודוקא כשראו עדים שנתן לו הדמים, אבל אם לא ראו אלא שהמוכר הודה שקיבל הדמים אינו מחזיר לו כלום.

והעדים כותבין לו שטר על המודעא אף על פי שלא צוה להם לכתוב, וצריך שיכתבו בלשון שליחות, והיינו שפלוני העידנו לכתוב לו, כנזכר לעיל בכתב מחאה אבל אם כתבו שמענו מפלוני לאו עדות הוא משום דהוי מפי כתבם⁸².

⁷⁸ שו"ע ונו"כ שם

⁷⁹ פירש הסמ"ע סק"ו שלשון מודעא הוא לשון ידיעה שמודיע לעדים הענין, ויש מפרשים מודעא לשון יסורים לשון ויודע בהם, ור"ל שמוסר לעדים יסוריו שמחמתן מוכרח למכור. כתב במשפט שלום בשם מהרי"ט ח"א סימן לא דלא מהני מודעא אלא על מה שהיה בדעתו באותה שעה מה שעומד לעשות, אבל במה שנתחדש אח"כ אינו בכלל המודעא, ולכן כתב שאם היה בדעתו שהוא מוכרח באונס להודות לחבירו על דבר מסוים, ואח"כ נתחדש שכולם הסכימו לברור להם פשרן, אין הפשרה בכלל המודעא, כיון שלא עלה בדעתו על זה בשעת מסירת המודעא.

⁸⁰ במשפ"ש הביא בשם הרמ"א באהע"ז סימן קלד סעיף א דמודעא בפני שנים זה שלא בפני זה מהני, והוא מדברי הריב"ש, ובשער משפט סימן פא סק"ו הקשה מדברי הרמב"ן שכתב דמודעא בפני ע"א לא מהני מפני שמסתמא ביטל המודעא כיון שאינו יכול להוציא על פיו, א"כ ה"נ בזה שלא בפני זה נאמר כן, ומתריץ דמ"מ מצטרפין לגלוי דעת שהיה אנוס דמהני, וכמ"ש הרמ"א בסימן רה סעיף ט גבי שטר מודעא שאין בו זמן.

⁸¹ במנחת"פ מדייק מלשון זה שצריך שיזמין העדים לכך או שיאמר אתם עדי

⁸² קצה"ח סק"א בשם הנ"י כתב שם ואף על גב דבעלמא בעינן דעת מקנה, היינו בדבר שבינו לחבירו, אבל במחאה ומודעא אין הדבר תלוי אלא בו, וביאר הקצה"ח כונתו עפ"י דברי בעל המאור דהא דמהני שט"ח ושטר קנין מדעת המתחייב ולא הוי מפי כתבם, משום דכיון שכותבין מדעתו חשיב מפי כתבו של המתחייב ולא מפי כתבם של עדים, וה"נ במחאה ומודעא כשכותבין בלשון שליחות כיון שאין הדבר תלוי אלא בו, ה"ז כאילו שמענו מפי המוחה ומפי הנאנס, ותמה בקצה"ח שבסימן קמו סעיף ה הביא הרמ"א דיעה זו גבי מחאה שצריכים לכתוב בלשון שליחות, ואילו כאן גבי מודעא לא הזכירו הרמ"א, וכתב שהרמ"א מחלק בין מחאה לבין מודעא, וטעמו דנהי דבמה שכותבים שפלוני מסר מודעא שייך ביה לשון שליחות, אבל הרי קיי"ל שצריכים לכתבו שידענו והכרנו באונסו, וכמ"ש השו"ע להלן, ומה שייך לשון שליחות בזה, והרי אפילו הוא עצמו אומר כן אינו נאמן, וע"כ צריך לומר כסברת התוס' שבמודעא הקילו להציל הנאנס מיד אונסו, ולכן הקילו גם בזה, דלא בעינן לשון שליחות.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ועדים החתומים⁸³ על המודעה הם עצמם יכולין לחתום על אותו שטר המכירה שנמסר להם המודעה עליו והמודעה כשרה⁸⁴. ואין אומרים שהרי הם כעוקרין עדותן במקח שאינו עדות דהו"ל כחוזר ומגיד, דכיון דשניהם כעדות בכתב הוא אתי בכתב ומרע בכתב, וכל שכן היכא שב' החתומים על המודעה אינם חתומים על המקח, שבאים אלו ועוקרים עדותם של אלו, ואפילו אמר המוכר לעדים בפני האנס ברצוני הטוב אני מוכר לו ובלא אונס, אפילו הכי המודעה קיימת, שאומרים אנו כשם שאנסו שמכר בלא רצון כך אנסו עד שאמר ברצוני אני מוכר.

אולם אם לא התמו אלא רק אמרו יש אומרים⁸⁵ שעדים החתומים על שטר מכירה ובאו ואמרו שבפנינו מסר המוכר מודעה על מכירה זו נאמנים לבטל המקח, ויש אומרים⁸⁶ שאם נתקיימה התימתם ממקום אחר אינם נאמנים.

⁸³ שו"ע ונו"כ שם ט

⁸⁴ רבותא קמ"ל בזה, דאע"ג דאין העדים נאמנים בדיבורם לומר מודעה היו דברינו כמ"ש הטור (והמחבר) לעיל סימן מ"ו סעיף (ל"ו) [ל"ד], דלא בא דיבורם ומבטל התימתם, מ"מ כשהן חתומין בשטר מודעה, בא אותו שטר בחתימתן הנכתב קודם שטר הקנין ומבטל שטר הקנין אשר התימתן עליו הנכתב והנחתם אחריו. סמ"ע שם כב

⁸⁵ שו"ע ונו"כ מו' לו, ועי' בסמ"ע שם ס"ק קו דלדיעה זו אף כשכתב ידם יוצא ממקום אחר נאמנים בכך.
⁸⁶ סמ"ע וש"ך שם בשם הר"ן, אבל כשאין כת"י יוצא ממקום אחר אלא על פיהם לכו"ע נאמנים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

